

Секція 7 ПЕДАГОГІКА

ПРОБЛЕМА НЕУСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Литюга Ю., студ. гр. ПР-91

Проблема навчальної діяльності студентів знайшла відображення у психолого-педагогічних дослідженнях, які стосуються: системного і особистісно-діяльнісного підходів (І. Бех); теорії діяльності та розвитку особистості (О. Асмолов, Г. Балл, Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, та ін.); професійної підготовки викладачів (В. Гриньова, В. Сластьонін, Г. Шевченко); морального виховання особистості (І. Зязюн, В. Сухомлинський, та ін.). У рамках даної статті нами розглядаються деякі результати експерименту з виявлення проблем неспішності студентів вищого навчального закладу та їх мотивацій до навчання.

Причини труднощів в учбовій діяльності розглядалися багатьма педагогами і психологами (М.А. Данілов, В.І. Зикова, Н.А. Менчинська, Т.А. Власова, М.С. Певзнер, А.Н. Леонтєв, А.Р. Лурія, А.А. Смірнов, Л.С. Славина, Ю.К. Бабанський).

Навчальна діяльність являє собою систему, яка має дві підсистеми: діяльність студента (учіння) та діяльність викладача і студента (навчання). Вона складається з двох діяльностей: одна забезпечує передачу досвіду, нагромадженого людством, а інша спрямована на засвоєння цього досвіду й трансформацію його в особистий досвід. Її компонентами є: мотиви, навчальні цілі, навчальні дії, дії контролю й оцінки. Д. Ельконін зазначав, що навчальна діяльність "повинна спонукатися адекватними мотивами. Ними можуть бути лише ті мотиви, які безпосередньо пов'язані з її змістом, тобто мотиви набуття узагальнених способів дій, або мотиви власного зростання, власного вдосконалення".

Висновки зроблені на основі емпіричних соціологічних досліджень, що проводились у 2012 році серед студентів Сумського державного університету. У ході дослідження було опитано близько 200 студентів університету.

Аналізуючи результати діагностики мотивації навчання, ми дійшли висновку, що у більшій частині студентів склалося стійке позитивне ставлення до навчання. 53 % опитаних студентів зазначили, що вони стали ставитися до навчання більш серйозно і відповідально, ніж у школі. Ці дані збігаються з думкою опитаних викладачів. Близько 70% з них вказали, що у половини студентів присутні позитивне ставлення до навчання, усвідомлення його особистісного змісту, значущості. Необхідно зазначити, що питання навчальної мотивації зважається студентами далеко не однозначно в різних контекстах анкети. Досліджуючи характер спонукань, які привели їх до вищого навчального закладу, ми одержали такі дані: 62,2% опитаних студентів привели в університет як широкі, так і вузькі соціальні мотиви (бажання здобувати вищу освіту і мати більше можливостей при виборі майбутньої професії, зайняти престижне місце в суспільстві й ін). Насторожує той факт, що тільки 12,5% респондентів вирішили одержати вищу освіту через прагнення стати хорошим спеціалістом. Навчально-пізнавальними мотивами (подобається вчитися, хочу стати освіченою людиною) керувалися 25,3% студентів.

Інформацію про рівень навчальної мотивації студентів ми також одержали, аналізуючи характер спонукань відвідування ними навчальних занять. Як показують дані, тільки 34,9% опитаних студентів спонукає відвідувати заняття наявністю навчально-пізнавального інтересу. Значна частина респондентів відвідує навчальні заняття з більш прагматичних причин: необхідність складати іспити, заліки; контроль присутності студентів на занятті й ін. Це збігається і з уявленнями викладачів про сьогоdnішнього студента та його ставлення до навчання: 70,8% опитаних викладачів виділили таку узагальнену рису студентства, як прагматизм, і, на жаль, лише 16,6% - захопленість.

Можна зробити висновок, що навчально-пізнавальний інтерес, з яким приходять учорашні школярі до університету, на жаль, від курсу до курсу падає. І хоча в студентів зростає почуття обов'язку і відповідальності, важливий компонент мотивації їхньої навчальної діяльності - емоційний - залишається нереалізованим. Зменшується число студентів, яким сам процес навчання приносить радість, задоволення, і збільшується число студентів, яким не подобається вчитися. Позитивне ставлення до навчання в університеті у студентів не тільки не формується, але навіть губиться.

Причини незацікавленості і як наслідок неспішності студентів, на наш погляд, криються в навчальному перевантаженні студентів, двозмінності занять, надмірній академічності подання теоретичної інформації, відсутності довірливих партнерських відносин між викладачем і студентом. І хоча тільки 3,1% опитаних студентів мають значні труднощі в навчанні, 40,6% респондентів зазначили, що їм нелегко вчитися, 34,4% з них мають незначні труднощі. Аналіз переліку труднощів вказує на те, що студентам властиво шукати їх причини переважно в зовнішніх обставинах, поза

собою, тоді як більшість з труднощів зумовлені відсутністю сформованої власної системи навчальної праці, навичок використання раціональних прийомів навчальної діяльності.

Труднощі, які виникають у студентів у процесі навчання (у порядку значущості)

1. Великий обсяг інформації, яку необхідно запам'ятовувати.
2. Недостатньо сформовані уміння вчитися та організовувати свою навчальну діяльність.
3. Не вистачає часу на підготовку до занять.
4. Труднощі в осмисленні інформації, котра подається в лекціях.
5. Недостатньо літератури для підготовки до занять.
6. Недостатньо методичних рекомендацій з наукової організації праці.
7. Незручний розклад і режим занять.
8. Різні вимоги викладачів.

Нам здалося цікавим таке спостереження. Студенти на перше місце в переліку труднощів поставили нестачу часу, майже на останнє - відсутність навичок, умінь, здатностей раціональної організації своєї навчальної діяльності. На думку викладачів, їм найчастіше доводиться консультувати студентів з прийомів виконання розумових і навчальних дій. Поради і вказівки щодо раціонального планування навчального часу практично не цікавлять студентів. Це протиріччя, на наш погляд, пояснюється тим, що більшість студентів не вміють адекватно оцінити свої труднощі, що, в основному, виникають через відсутність сформованих навчальних умінь і слабо розвинуту здатність до управління навчальною діяльністю. Неадекватна оцінка труднощів, нездатність визначити їхні дійсні причини знижують інтерес студентів до навчання, формують байдуже чи негативне ставлення до нього.

Неуспішність спричиняє за собою небажання відвідувати навчальні заклади. Здавалося б, заклад, в якому проводять стільки часу, повинен приносити радість, бути місцем придбання досвіду і навчання в широкому значенні цього слова. Викладачі мало звертають уваги на той факт, що якщо вони не враховують психологічних, емоційних потреб своїх вихованців, то сприяють створенню і підтримці суспільства, в якому люди не представляють цінності.

Отже, аналіз отриманих даних про мотивацію навчальної діяльності студентів дозволяє зробити такі висновки: навчальні мотиви присутні у загальній структурі мотивів більшості з опитаних. Але їх не можна назвати внутрішніми, глибоко усвідомленими, оскільки мотиваторами часто виступають утилітарні, прагматичні цілі, зовнішні стосовно навчальної діяльності. В основному в студентів переважає орієнтація мотивів на кінцевий результат, а не на засвоєння способів дій з навчальною інформацією. Навчально-пізнавальні інтереси в значній більшості опитаних хиткі, ситуативні. Те ж можна сказати і про ставлення до навчання, що коливається від негативного і байдужого до позитивного і відповідального. Часто навчальні мотиви тільки називаються ними, але не стають поштовхом до конкретних активних дій. Усе це є серйозними стримуючими чинниками становлення навчальної діяльності студентів.

Наук. кер. - Сахно П.І., *ст. викл. СумДУ*